

Nr 170.

Ankom till riksdagens kansli den 9 juni 1942 kl. 3 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående
anslag för budgetåret 1942/43 till mödrahjälsverksam-
heten m. m.*

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkterna 13, 14, 48 och 49) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1942/43 såsom förslagsanslag beräkna till Mödrahjälp i form av understöd utan återbetalningsskyldighet m. m. 6,500,000 kronor, till Avsättning till fonden för lån till mödrahjälp 100,000 kronor, till Bidrag till sjukkassor 19,800,000 kronor och till Moderskapspenning 3,600,000 kronor.

Sedermåra har Kungl. Maj:t i propositionen nr 308, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 15 maj 1942, föreslagit riksdagen att

dels till Mödrahjälp i form av understöd utan återbetalningsskyldighet m. m. för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 7,500,000 kronor;

dels till Avsättning till fonden för lån till mödrahjälp för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 80,000 kronor;

dels till Bidrag till sjukkassor för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 20,000,000 kronor;

dels medgiva, att kristillägg till sjukkassor må utgå i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordade grunder;

dels till Kristillägg till sjukkassor för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 1.000,000 kronor;

dels ock till Moderskapspenning för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 4,000,000 kronor.

Gällande bestämmelser m. m.

Bestämmelserna om mödrahjälp äro i huvudsak meddelade i förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp, ändrad genom förordningen nr 786/1940, kungörelsen den 22 oktober 1937 (nr 848) med tillämpningsföreskrifter till förstnämnda förordning, ändrad genom kungörelsen nr 790/1940 samt instruktionen den 22 oktober 1937 (nr 847) för mödrahjälsnämnderna, ändrad genom kungörelsen nr 792/1940.

Enligt förordningen om mödrahjälp kan kvinna, som i anledning av havandeskap eller barnsbörd är i uppenbart behov av understöd, tillerkännas mödrahjälp av statsmedel. Hjälpen lämnas i den form, som för varje särskilt fall finnes lämpligast, i en eller flera poster, dock högst till ett sammanlagt värde av trehundra kronor. Då anledning därtill finnes, må mödrahjälp helt eller delvis lämnas såsom räntefritt lån.

Kostnaderna för mödrahjälsverksamheten bestridas från och med budgetåret 1938/39 från två olika anslag, därav det ena rubricerats mödrahjälp i form av understöd utan återbetalningsskyldighet m. m. och det andra benämnts avsättning till fonden för lån till mödrahjälp. Båda anslagen äro förslagsanslag. Medan det senare anslaget är avsett för understöd, vilka lämnas såsom lån, bestridas från det förra anslaget de understöd, som utlämnas utan skyldighet till återbetalning, samt därutöver samtliga de med mödrahjälsverksamheten förenade organisationskostnaderna.

Föreskrifter rörande bidrag till sjukkassor äro meddelade i kungörelsen den 26 juni 1931 (nr 282) angående statsbidrag åt sjukkassor, ändrad genom kungörelser nr 333/1935, 341/1937 och 598/1941, samt i kungörelsen den 22 april 1938 (nr 132) angående särskilt statsbidrag åt sjukkassor i vissa fall.

Statsbidrag utgår till erkänd sjukkassa dels i förhållande till antalet medlemmar i kassan (medlemsbidrag), dels ock i förhållande till av kassan meddelad sjukhjälp (sjukdagsbidrag och sjukvårdsbidrag) samt moderskapsbidrag (moderskapsbidrag).

Sjukdagsbidraget utgår med 50 öre för varje dag erkänd sjukkassa utgivit sjukpenning om minst en krona eller lämnat ersättning för sjukhusvård.

Sjukvårdsbidraget utgår under vissa förutsättningar för understöd, som av erkänd sjukkassa meddelats i form av ersättning för medlems utgifter till läkarvård, läkemedel och andra av läkare föreskrivna sjukvårdande åtgärder samt intagande å sjukvårdsanstalt med hälften av det utgivna understödet.

Moderskapsbidrag slutligen utgår till centralsjukkassa för moderskapsbidrag, som av kassan lämnats enligt förordningen om erkända sjukkassor den 26 juni 1931 (nr 280), därvid bidraget utgår med 75 kronor för varje barnsbörd. Enligt 32 § nyssnämnda förordning, sådan paragrafen numera lyder, skall centralsjukkassa vid barnsbörd utgiva moderskapshjälp med minst 110 kronor åt kvinnlig medlem, som omedelbart före barnshörden varit medlem av erkänd sjukkassa under oavbrutet minst 270 dagar.

Enligt förordningen den 11 juni 1937 (nr 338) om moderskapspenning, vilken förordning ändrats genom förordningar nr 552/1940 och 787/1940, skall av statsmedel utgå moderskapspenning med ett belopp av 75 kronor till kvinna, som till lindrande av de med barnsbörd förenade kostnaderna är i behov därav. Behov av moderskapspenning skall, där ej särskilda omständigheter till annat föranleda, anses föreligga, om för kvinnan eller, där hon är gift och sammanlever med sin man, för makarna tillsammans vid senaste taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt icke uppgåts beskattningsbart belopp, uppgående till minst 2,500 kronor. (Före den

1 juli 1940 var detta senare belopp 3,000 kronor.) Kvinna, som är berättigad till moderskapshjälp från erkänd sjukkasse, äger icke uppbära moderskapspenning.

Rätten till moderskapspenning prövas och moderskapspenning utbetalas av centralsjukkassan för den ort, där kvinnan är bosatt, eller, efter överenskomelse med centralsjukkassan, av vederbörande lokalsjukkassa. Ersättning för utgivna moderskapspenningar äger centralsjukkassan att månadsvis utbekomma av tillsynsmyndigheten för erkända sjukkassar, d. v. s. pensionsstyrelsen. Enligt kungörelse den 11 juni 1937 (nr 342) äger centralsjukkassa för biträde vid handhavandet av den ifrågavarande verksamheten av statsmedel erhålla vederlag med 2 kronor för varje av centralsjukkassan eller för dess räkning av lokalsjukkassa behandlad ansökan om moderskapspenning, vilket vederlag centralsjukkassa likaledes äger att månadsvis utbekomma.

Förslag rörande moderskapspenningen m. m.

Besparingsberedningen har i en den 13 januari 1942 dagtecknad promemoria rörande moderskapspenning m. m. dryftat olika alternativ till besparingar beträffande denna hjälpform, därvid först behandlats frågan om en eventuell sänkning av den inkomstgräns, vilken avskär från rätten till moderskapspenning.

Enligt beredningens mening skulle den närmast till hands liggande möjligheten att vidtaga besparingar otvivelaktigt vara att avstänga de bättre ställda barnaföderskorna från rätten till moderskapspenning genom att sänka den nuvarande inkomstgränsen av 2,500 kronor. Beredningen anför, under åberopande av en uppgjord sammanställning (sid. 5 i prop.) över de inkomster (taxerade belopp), vilka inom olika ortsgrupper och för olika familjetyper svara mot ett beskattningsbart belopp av 2,500 kronor, att av sammanställningen framginge, att även personer i rätt goda ekonomiska omständigheter kunde erhålla moderskapspenning. Hjälpformen vore sålunda icke enbart förbehållen dem, som under vanliga förhållanden vore beroende av samhällets hjälpverksamhet. Beredningen beräknar att vid en sänkning av inkomstgränsen till 2,000 kronor skulle uppstå en besparing av 125,000 kronor, vid en sänkning till 1,500 kronor en besparing av 325,000 kronor och vid en sänkning till 1,000 kronor en besparing av 600,000 kronor, allt för år räknat. Enligt beredningens uppfattning vore en måttlig sänkning av inkomstgränsen möjlig utan att de sociala konsekvenserna bleve alltför allvarliga. Sänkningen skulle nämligen — anför beredningen — främst gå ut över sådana inkomsttagare, som befunde sig i relativt goda omständigheter. Beredningen framhåller emellertid, att det vore tänkbart, att man därigenom skulle komma att träda för nära det syfte, för vilket hjälpformen tillkommit, nämligen det befolkningspolitiska.

Besparingsberedningen framhåller härefter, att den andra besparings-

möjlighet, som stode till buds beträffande moderskapspenningen, vore en minskning av moderskapspenningens belopp. Detta alternativ anser sig emellertid beredningen på anförda skäl (prop. sid. 9) icke kunna förorda.

Såsom ett tredje alternativ har besparingsberedningen härafter framhållit möjligheten att helt indraga moderskapspenningen och hänvisa de hjälpbehövande att i stället göra ansökan om mödrahjälp. Denna möjlighet — anför beredningen — torde i ett för staten hårt ansträngt ekonomiskt läge vara förtjänt av särskild uppmärksamhet, eftersom det här icke blott vore möjligt att uppnå besparingar genom att sänka hjälpens effektivitet utan även genom att åstadkomma en billigare administration av hela den ifrågavarande hjälpverksamheten.

Besparingsberedningen har härafter framlagt vissa beräkningar rörande de besparingar, som skulle vinnas, därest moderskapspenningen avskaffades, dels för den händelse man samtidigt höjde mödrahjälps maximibelopp från 300 kronor till 375 kronor, dels ock för den händelse man icke vidtog någon ändring med avseende å mödrahjälpen. Under angivna förutsättning av en höjning av mödrahjälps maximibelopp har beredningen räknat med en nettobesparing av 1,640,000 kronor. Bibehålles maximibeloppet beräknas ytterligare besparingar å omkring 850,000 kronor. Under denna förutsättning skulle alltså uppkomma en total besparing å i runt tal 2,500,000 kronor. Beredningen betonar emellertid, att en dylik besparing skulle vinnas genom att beskära standarden för de allra fattigaste. Då en sådan åtgärd måste ur social synpunkt anses betänklig, har beredningen för sin del förordat det förslag, som innebär, att — samtidigt med avskaffandet av moderskapspenningen — mödrahjälps maximibelopp höjes till 375 kronor.

Över besparingsberedningens förslag hava *yttranden* avgivits av pensionsstyrelsen, av socialstyrelsen efter hörande av samtliga mödrahjälpsnämnder samt av statskontoret, socialvårdskommittén, 1941 års befolkningsutredning och svenska sjukasseförbundet. Pensionsstyrelsen, som berett styrelserna för de 28 erkända centralsjukkassorna tillfälle att yttra sig i ämnet, har redogjort för innehållet i till pensionsstyrelsen inkomna yttranden från 25 av sagda sjukassestyrelser. Rörande innehållet i angivna yttranden hänvisar utskottet till propositionen (sid. 11—19).

Departementschefen har anfört följande:

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen har besparingsberedningen beträffande moderskapspenningen framlagt flera alternativa förslag, därvid beredningen för sin del förordat ett alternativ, som innebär, att moderskapspenningen skulle avskaffas, medan i stället mödrahjälps maximibelopp skulle höjas från 300 till 375 kronor. Med anledning härav vill jag framhålla, att moderskapspenningen och mödrahjälpen äro två skilda hjälpformer, vilka icke böra sammanblandas med varandra. Moderskapspenningen, som tillkommit av befolkningspolitiska skäl, har till syfte att täcka de med barns-börden förenade kostnaderna och utgår i princip till samtliga mödrar, som icke genom medlemskap i erkända sjukkassor tillförsäkrat sig ersättning för dessa kostnader — låt vara att det av statsfinansiella skäl befunnits lämpligt att från rätten till moderskapspenning utesluta vissa högre inkomstkategorier.

I motsats härtill avser mödrahjälpens att bereda understöd åt sådana mödrar, som i anledning av barns bördan äro i uppenbart behov därav, eller med andra ord de ekonomiskt sämst ställda mödrarna. Här träder det socialpolitiska motivet i förgrunden. Någon ekonomisk fördel av ett sammanförande av hjälpformerna synes mig icke möjlig att vinna. Jag vill under dessa omständigheter tillstyrka, att de båda hjälpformerna bibehållas åtskilda.

Ej heller kan jag ansluta mig till det av besparingsberedningen alternativt framlagda förslaget om sänkning av den inkomstgräns, som avskär från rätten till moderskapspenning. Mot en dylik åtgärd talar redan den omständigheten att denna gräns blivit nedsatt så sent som den 1 juli 1940.

Lika litet är det mig möjligt att biträda det av besparingsberedningen själv avstyrkta alternativet om en minskning av moderskapspennings belopp. Mot en sådan minskning kan med styrka åberopas den inträdda prisstegringen, som medfört en icke önskvärd och betydande sänkning i moderskapspennings realvärde. Med hänsyn till de överväganden, vilka för närvarande pågå inom 1941 års befolkningsutredning, synes mig å andra sidan tidpunkten ej nu vara inne att föreslå en höjning av moderskapspennings belopp.

Jag utgår därför från att bestämmelserna rörande moderskapspenningen tills vidare skola lämnas orubbade.

Förut har jag avstyrkt en höjning av mödrahjälpens maximibelopp i samband med avskaffande av moderskapspenningen. Jag vill emellertid icke förneka, att enligt min åsikt den inträdda prisleddningen i och för sig skulle kunna motivera en höjning av sagda maximibelopp. Med hänsyn därtill att för närvarande mödrahjälp i allmänhet utgår med belopp avsevärt understigande maximibeloppet och att därför utrymme för höjning av understöden inom ramen av gällande bestämmelser finnes, vill jag dock icke nu framlägga förslag i sådan riktning. Jag räknar därvid med att mödrahjälpnämnderna vid bestämmande av understödsbeloppen i de särskilda fallen skola taga vederbörlig hänsyn till den ökning i levnadskostnaderna, som ägt rum.

Förslag rörande mödrahjälpstandvården.

I en av *besparingsberedningen* utarbetad promemoria angående folktandvården har beredningen vidare framlagt förslag om inskränkningar i omfattningen av den nu utgående mödrahjälpstandvården. Beredningen föreslår, att mödrahjälpstandvården begränsas att till art och omfattning utgå i enlighet med de föreskrifter, som meddelats i förordningen den 3 juni 1938 (nr 360) om lindring i obemedlades och mindre bemedlades tandvårdskostnader m. m. I denna förordning stadgas, att kommun, som anvisar medel för bidrag till obemedlade vuxna personers kostnader för tandbehandling av vissa närmare angivna slag, erhåller ersättning av staten med hälften av kostnaderna. De slag av tandvård, för vilka statsbidrag i nämnda ordning kan utgå, äro 1) behandling, som erfordras till avhjälpande av akuta tandbesvär; 2) uttagning av tänder, som ej kunna eller böra bevaras; 3) andra kirurgiska ingrepp, som ej utan olägenhet kunna uppskjutas; 4) nödvändig behandling av tänder, som böra bevaras; 5) behandling av tandköttssjukdomar och andra inflammationer i munhålan; 6) röntgenundersökningar, som befinnas nödvändiga; samt 7) tandvård på medicinska grunder enligt intyg av tjänste-

läkare. I fråga om tandvård åt mindre bemedlade vuxna personer gälla samma bestämmelser med undantag av dels att statsbidrag ej utgår i annat fall än då behandlingen innefattar fullständig munsanering, dels ock att bidraget icke utgår med högre belopp än 25 procent av den del av kostnaden för i ett sammanhang utförd behandling, som överstiger 30 kronor.

Såsom material vid tandvård, för vilken avgift helt eller delvis erlägges av kommunen med bidrag av statsmedel, få ädla metaller och porslin ej komma till användning.

Beredningen förutsätter, att mödrahjälpmedel böra utgå jämväl för den del av kostnaden, som enligt förordningen skulle utgått från kommunen.

Beredningen finner det lämpligt, att särskilda bestämmelser i ämnet införas i nämnda förordning, därvid bestämmelser även borde meddelas rörande ersättningens storlek. Härom uttalar sig beredningen sålunda.

Staten hade i fråga om annan social tandvård (krigsfamiljebidragskungörelsen, Sv. förf.-saml 322/1940 § 15) föreskrivit, att bidrag ej finge utgå med högre belopp än som motsvarade ersättning enligt taxan för folktandvård. Även mödrahjälpstandvården borde enligt besparingsberedningens åsikt i princip lämnas efter nämnda taxa. Givetvis skulle inom område, där folktandvårdspoliklinik vore anordnad, vederbörande utan undantag hänvisas till sådan. På platser åter, där folktandvård ännu icke anordnats, skulle statens bidrag till mödrahjälpstandvård, där det visade sig omöjligt erhålla tandvården efter folktandvårdstaxan, tills vidare få utgå efter högst »pensionsstyrelsens taxa».

Vid bifall till vad sålunda föreslagits skulle — anför beredningen — mödrahjälpstandvården komma att begränsas till en behandling, som motsvarade de ur hälsovårdssynpunkt nödvändigaste ingreppen, alltså en sanering av munhålan. En dylik åtgärd vore också enligt besparingsberedningens uppfattning en given förutsättning för att protesbehandling skulle tillkomma. I många fall torde väl därefter vederbörande av kosmetiska skäl fullfölja behandlingen till »fullständig sanering». Där fullständig behandling vore betingad av medicinska grunder, skulle dock bidrag utgå även till protesbehandling. Dock måste i så fall tydliga direktiv utfärdas till tjänsteläkarna, i vilken omfattning dylik behandling kunde anses sakligt befogad.

Besparingsberedningen beräknar att, därest beredningens förslag realiserades, de årliga utgifterna för mödrahjälpstandvården skulle kunna nedbringas med omkring 500,000 kronor och att detta skulle kunna ske utan att det väsentliga i mödrahjälpsens sociala syfte äventyrades.

I anledning av besparingsberedningens ifrågavarande förslag hava *y t t r a n d e n* avgivits av medicinalstyrelsen och socialstyrelsen. Innehållet i dessa yttranden finnes återgivet i propositionen å sid. 24—27.

Departementschefen har i ämnet anfört följande:

Vid bedömande av föreliggande fråga anser jag mig böra fästa ett mycket stort avseende vid den ståndpunkt, som intagits av den för hälsovården i vårt land närmast ansvariga centrala myndigheten. Denna myndighet har framhållit, att hos kvinnan under graviditet kan inträda en tandförstöring, som verkar nedsättande på hennes allmänna hälsotillstånd till skada icke blott för henne själv utan även för hennes barn under amningstiden.

Det måste därför vara ett betydelsefullt samhällsintresse, att mödrarnas tänder ägnas en omsorgsfull vård. I synnerhet måste detta beaktas under rådande befolkningspolitiska situation.

Besparingsberedningens förslag går bland annat ut på att den tandvård, som bestrides av mödrahjälsmedel, i regel icke skulle få avse fullständig munsanering ävensom att vid sådan vård protesbehandling blott undantagsvis skulle få äga rum. Förslaget har avstyrkts av medicinalstyrelsen och socialstyrelsen. Enligt vad jag inhämtat har detsamma vidare varit föremål för dryftande vid den av socialstyrelsen under hösten 1941 anordnade konferensen med representanter för mödrahjälsnämnderna i riket, därvid förslaget enhälligt avvisades.

Den besparing, som skulle vinnas vid ett bifall till beredningens förslag, synes icke stå i rimlig proportion till de risker för folkhälsan, som förslagets genomförande skulle föra med sig.

På grund av det anförda anser jag mig icke kunna tillstyrka beredningens förslag. Jag utgår därför från att gällande författningsbestämmelser i ämnet skola lämnas orubbade och vill icke heller i övrigt ifrågasätta någon principiell ändring med avseende å ifrågavarande tandvårdsverksamhet. I likhet med besparingsberedningen finner jag det emellertid lämpligt, att i den planerade handboken rörande mödrahjälsverksamheten understrykes vikten av att tandbehandlingen kommer till stånd på ett så tidigt stadium som möjligt.

Förslag rörande kristillägg till de erkända sjukkassorna.

I skrivelse den 11 september 1941 har *svenska sjukkasseförbundet* hemställt, att från och med år 1941 måtte — utöver det nu utgående sjukdagsbidraget till de erkända sjukkassorna — av statsmedel utgå ett kristillägg med 50 öre per sjukdag, därvid kristillägget skulle utgå för varje sjukdag, för vilken sjukdagsbidrag utginge. Förbundet har tillika hemställt om ett tillägg av statsmedel till moderskapsbidraget avsett att täcka av dyrtiden för-
anledda merkostnader för barnsörden.

I en den 5 november 1941 dagtecknad skrift har *Karlskrona stads erkända sjukkassa* instämt i sjukkasseförbundets hemställan dock att sjukkassan ansett, att det föreslagna kristidstillägget av 50 öre per sjukdag borde utgå oberoende av om sådant fall föreläge att för närvarande sjukdagsbidrag utginge eller ej.

I anledning av dessa framställningar hava *utlåtanden* avgivits av pensionsstyrelsen och socialvårdskommittén. Sedan sjukkasseförbundet beretts tillfälle att yttra sig över förenämnda utlåtanden har jämväl förbundet inkommit med yttrande i ärendet. Beträffande innehållet av nämnda utlåtanden hänvisas till propositionen, sid. 28—37.

Departementschefen har för egen del anfört följande:

Den prisstegring, som inträtt under de senaste åren, har medfört att de förmåner, som medlemmarna i de erkända sjukkassorna tillförsäkrat sig, i allmänhet blivit otillräckliga. Då man av skäl, som närmare utvecklats av pensionsstyrelsen, icke har att räkna med att denna olägenhet skall avhjälpas genom åtgöranden från de enskilda sjukkassemedlemmarna eller från sjukkassorna, torde det bli nödvändigt, att staten träder hjälpan-
del till genom beviljande av ett särskilt kristillägg.

Kristillägget synes blott böra utgå å sjukpenningen och ej å andra sjukkassem medlemmarna tillkommande förmåner. Vidare torde det ej böra ifrågakomma, att — såsom svenska sjukkasseförbundet föreslagit — kristillägget får utgå till samtliga sjukkassem medlemmar utan åtskillnad. Ett dylikt generellt tillägg synes knappast i och för sig tillräckligt motiverat och skulle dessutom åsamka statsverket synnerligen höga kostnader. Jag förordar därför, att endast de sjukkassem medlemmar, vilka hava försörjningsskyldighet mot barn, skola bliva berättigade att erhålla kristillägg. Med en dylik begränsning skulle tillägget i stort sett reserveras för de kategorier, beträffande vilka det största hjälpbehovet föreligger. Samtidigt skulle möjlighet vinnas att utan alltför stor kostnad för statsverket lämna en någorlunda effektiv hjälp.

Delade meningar hava framkommit rörande det belopp, varmed — därest angivna utgångspunkter godtagas — kristillägget bör få utgå. Medan pensionsstyrelsen föreslagit, att tillägget skall utgå med 50 öre för sjukdag, därest sjukkassem medlemmen har ett eller två barn och med 1 krona för sjukdag, därest medlemmen har mer än två barn, har socialvårdskommitténs majoritet, som principiellt avvisat tanken på kristillägg men föreslagit att, därest likväl kristillägg infördes och tillägget graderades med hänsyn till barnantalet, tillägget bör få utgå med 40 öre för varje barn och sjukdag, dock sammanlagt högst med 2 kronor för varje sjukdag. Till pensionsstyrelsens förslag hava anslutit sig sjukkassenämnden, tre reservanter inom socialvårdskommittén och — i sitt senaste yttrande — även sjukkasseförbundet. Enligt mitt förmenande kan det av socialvårdskommitténs majoritet framlagda förslaget icke genomföras utan att samtidigt särskilda bestämmelser utfärdas till förhindrande av överförsäkring. Detta synes emellertid icke lämpligen nu böra ske. Frågan om överförsäkring är nämligen för närvarande föremål för prövning inom socialvårdskommittén i samband med spørsmålet rörande en omläggning av hela sjukförsäkringsväsendet och ett meddelande av bestämmelser rörande överförsäkring skulle därför kunna komma att föregripa en blivande sjukkassee reform. Med hänsyn därtill anser jag mig icke kunna förorda sistnämnda förslag. Jag ansluter mig i stället i denna del till pensionsstyrelsens förslag, vilket lär kunna realiseras utan särskilda föreskrifter till förekommande av överförsäkring och vilket överhuvud har den fördelen att vara enklare och av mera begränsad räckvidd.

Även beträffande de närmare förutsättningarna för erhållande av kristillägg biträder jag pensionsstyrelsens förslag. Sålunda förordar jag, att tillägg får utgå blott för barn under 15 år samt endast för barn, som äro boende hos vederbörande sjukkassem medlem. Att inskränka rätten till kristillägg till medlemmar, vilkas inkomst icke överstiger visst belopp, synes mig på av pensionsstyrelsen anförda skäl icke lämpligt. Vidare bör tillägg icke utgå för andra sjukdagar än sådana, för vilka enligt gällande bestämmelser sjukdagsbidrag erhålles. Kristilläggen böra, på sätt pensionsstyrelsen tänkt sig, utbetalas av lokalsjukkassorna, därvid dock viss kontroll från centralsjukkassornas sida torde bliva erforderlig. För den händelse sjukkassem medlem tillhör två erkända sjukkassor bör från vardera kassan utgå ett kristillägg motsvarande hälften av det belopp, som skulle utgått, därest medlemmen blott tillhört en sjukkassa.

För de utbetalade kristilläggen böra sjukkassorna erhålla ersättning av statsverket i samma ordning, som gäller beträffande det för närvarande utgående statsbidraget till sjukkassorna, dock att statens kostnader för kristillägget torde böra gäldas från ett särskilt anslag rubricerat kristillägg till sjukkassorna. Kostnaderna torde för år räknat kunna uppskattas till omkring 2,500,000 kronor.

Kristillägg torde böra få utgå från och med den 1 oktober 1942 och tills vidare. Närmare bestämmelser i ämnet torde efter förslag av pensionsstyrelsen böra utfärdas av Kungl. Maj:t.

Anslagsberäkningar.

Mödrahjälps i form av understöd utan återbetalningsskyldighet m. m.

Ifrågavarande anslag är i gällande riksstat upptaget med 6,500,000 kronor. Anslagsbelastningen för sistförflutet budgetår utgjorde 7,374,015 kronor.

För nästa budgetår föreslås — under förutsättning av oförändrade grunder för utbetalande av mödrahjälps — en höjning av anslaget till 7,500,000 kronor. Höjningen sammanhänger väsentligen med den allmänna prisstegringen.

Avsättning till fonden för lån till mödrahjälps.

Ifrågavarande anslag är i gällande riksstat upptaget med 100,000 kronor. Anslagsbelastningen under de två sistförflutna budgetåren 1939/40 och 1940/41 utgjorde 111,252 och 102,415 kronor.

Med hänsyn till en förväntad ytterligare nedgång i belastningssiffran har anslaget för nästa budgetår begränsats till 80,000 kronor.

Bidrag till sjukkassor.

Ifrågavarande anslag är i gällande riksstat upptaget med 18,400,000 kronor.

Pensionsstyrelsen har uppgivit, att utgifterna å anslaget för innevarande budgetår förväntades uppgå till i runt tal 19,645,000 kronor, huvudsakligen beroende därpå, att medlemsanslutningen, tvärt emot vad som antagits vid anslagsberäkningen, icke visat någon nedgång. För nästa budgetår har styrelsen — med utgångspunkt på en uppskattning av dels det sannolika medlemsantalet i sjukkassorna vid utgången av åren 1941 och 1942, dels sjukfallen under dessa båda år och dels omfattningen av på åren belöpande utgifter inom kassorna för sjukvårdsersättning och moderskapshjälps — uppskattat medelsbehovet till i runt tal 19,800,000 kronor.

Departementschefen har anfört följande:

Mot pensionsstyrelsens förslag rörande uppskattningen av ifrågavarande medelsbehov har jag i stort sett icke något att invända. Dock synas mig styrelsens kalkyler genomgående vara hållna i underkant. Bland annat har styrelsen räknat med ett mycket lågt sjukfall och — vid beräkningen av utgifterna för moderskapshjälps — med en ovanligt ringa födelsefrekvens. Med hänsyn härtill och i betraktande därav att — såsom styrelsen framhållit — för löpande budgetår är att förutse en tämligen betydande överbelastning å det för ändamålet anvisade anslaget, anser jag mig böra förordas, att det av styrelsen för nästa budgetår ifrågasatta anslagsbeloppet något avrundas uppåt och beräknas till 20,000,000 kronor.

Kristillägg till sjukkassor.

Enligt Kungl. Maj:ts i det föregående berörda förslag skulle från och med den 1 oktober 1942 tills vidare till vissa medlemmar av de erkända sjuk-kassorna få utgå kristillägg, vilka tillägg skulle utbetalas av sjukkassorna men gäldas av statsmedel. Kostnaderna för ändamålet, som för år uppskat-tats till omkring 2,500,000 kronor, skulle bestridas från ett särskilt anslag, rubricerat kristillägg till sjukkassor.

Kostnaderna för ifrågavarande kristillägg ha av departementschefen — med hänsyn till den föreslagna tidpunkten för ikraftträdandet av de nya bestämmelserna samt de föreskrifter rörande statens ersättning av utbe-talade tillägg, som äro avsedda att gälla — för nästa budgetår beräknats till omkring 1,000,000 kronor. Anslaget för ändamålet har upptagits såsom ett förslagsanslag.

Moderskapspenning.

Ifrågavarande anslag är i gällande riksstat upptaget med 4,150,000 kronor.

För nästa budgetår har departementschefen — under förutsättning av oförändrade bestämmelser rörande moderskapspenning — beräknat det för ändamålet erforderliga anslaget till 4,000,000 kronor.

Utskottets yttrande och hemställan.

Av de olika möjligheter till besparingar beträffande moderskapspenningen, som besparingsberedningen redogjort för i sin promemoria, har beredningen förordat, att densamma avskaffas och att i stället mödrahjälpen höjes med det belopp om 75 kronor, med vilket moderskapspenningen utgår. I likhet med departementschefen vill utskottet emellertid framhålla, att dessa två hjälpformer tillkommit av olika skäl och icke böra sammanblandas med varandra. Utskottet ansluter sig till departementschefens uppfattning, att den inkomstgräns, som avskär från rätten till moderskapspenning, icke bör sänkas, detta så mycket hellre som denna gräns nedsatts så sent som den 1 juli 1940.

I fråga om mödrahjälpen bör även enligt utskottets mening vid bestäm-mande av understödsbeloppen i de särskilda fallen vederbörlig hänsyn tagas till ökningen i levnadskostnaderna.

På de skäl, departementschefen anfört, kan utskottet icke heller tillstyrka besparingsberedningens förslag i fråga om begränsning av den tandvårds-verksamhet, som bedrives med mödrahjälsmedel. Utskottet vill emellertid framhålla, att mödrahjälsnämnderna böra tillse, att här ifrågavarande kli-entel besöker folk tandvårdspoliklinik i de distrikt, där sådana kliniker fin-nas inrättade, och eljest övervaka att behandlingskostnaderna i görligaste mån nedbringas.

I fråga om sjuk-kassorna har prisstegringen föranlett behov av ett sär-

skilt kristillägg. Det av departementschefen framlagda förslaget till sådant stöd torde böra godtagas.

Kungl. Maj:ts anslagsberäkningar ha icke föranlett erinran från utskottets sida.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må

I. för budgetåret 1942/43 å driftbudgeten under femte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa

a) till *Mödrahjälp i form av understöd utan återbetalningsskyldighet m. m.* 7,500,000 kronor;

b) till *Avsättning till fonden för lån till mödrahjälp* 80,000 kronor;

c) till *Bidrag till sjukkassor* 20,000,000 kronor;

II. medgiva, att kristillägg till sjukkassor må utgå i hudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 15 maj 1942 förordade grunder;

III. för budgetåret 1942/43 å driftbudgeten under femte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa

a) till *Kristillägg till sjukkassor* 1,000,000 kronor;

b) till *Moderskapspenning* 4,000,000 kronor.

Stockholm den 9 juni 1942.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Joh. Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson, Gränebo, Torsten Ström, Sven Larsson, Karl Magnusson, friherre De Geer, Gustaf Karlsson, Björkman, Ekströmer* och *Holmbäck*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Andersson* i Prästbol, *Ward, Isacson, Hansson* i Rubbestad, *Mårtensson, Äqvist, Lindholm, Lundberg* i Hälsingborg och *Eriksson* i Frägsta.